

Yazılı Basında Yer Alan Dövme ile İlgili Haberlerin Söylemlerine Eleştirel Bir Bakış

Yrd.Doç.Dr. Sibel Karaduman

Arzu Tavman

Özet

Bakanlar Kurulu kararı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın Orta Öğrenime bağlı okullarda, Orta Öğretim öğrencilerini kapsayan kılık kıyafet yönetmeliğinde yapılan değişikliğin 26.09.2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmasının ardından, yönetmelik içeriğindeki bazı maddeler Türkiye'de yazılı basın gündeminde yer bulmuştur. Özellikle maddelerden birinde dövme ve piercing uygulamalarına yasak getirilmiş olması üç gün boyunca yazılı basın haberlerinde ele alınmıştır.

Bu çalışmada, yönetmelikte yapılan değişikliğin ardından dövmenin yasaklanmasının yazılı basındaki haberleştirilmesi konu edilmiştir. Değişen yönetmelik kapsamında dövme haberlerinin söylemleri, Türkiye'deki ana akım medya söylemleri bağlamında incelenmiş, düzenlemeyle ilgili farklı bakış açıları saptanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada simgelerin sembolik dil aracılığıyla anlam inşası oluşturmadaki rolü temel alınmış ve değerlerin medya metinlerinde nasıl ve hangi bağlamlarda yeniden üretildiği çözümlenmeye çalışılmıştır. Türkiye yazılı basınından beş ana akım gazetedeki dövmeyle ilgili haberler, Teun Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi model alınarak incelenmiş ve gazetelerin temsil farkları makro ve mikro yapıda analiz edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Dövme, haber söylemi, yazılı basın, temsil

Giriş

Dövme insan vücuduna uygulanan model ve simgelerden oluşan tasarımlar bütünüdür. İngilizler'den Naziler'e, Yakuzalar'dan Büyük Hun İmparatorluğu'na kadar çeşitli kültürlerde çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılan dövme bugün popüler kültürün bir parçası olarak günlük hayatın birebir içindedir. Dövme aracılığıyla beden öznelleştirilir ve diğerlerinden farklılaşır. Dövme bedene olan odağı arttırırken, aynı zamanda da bedeni bireyin rızası dâhilinde siyasileştirmektedir. İnsanlar kimlik arayışında birtakım simgeler ve sembollerini kullanarak sosyal ve kültürel çevresini oluşturur. Bu sebeple, dövme aidiyet duygusunu göstermek, aile veya kimlik belirtmek, ya da güç gösterisinde bulunmak adına önemli sembolik/simgesel bir temsil aracıdır. Dövme sembolleri ve temsilleri bu sebepten analiz etmeye değer görsellerdir.

Dövme ilk çağlardan itibaren çeşitli kullanım amaçlarından dolayı vücuda uygulanan çizimlerdir. Kuşkusuz ki ilk çağlardaki işlevi bu günkü işlevinden çok daha farklıdır. Önceki çağlarda savaşların caydırıcı unsuru olarak veya dost, yandaş tanıyıcı olarak kullanılan dövme, bugüne bakıldığında daha ziyade bireyin kendini ifade etmesi için yapılan uygulamalardır. Dövme çeşitli kültürlerde çeşitli anlamlar ve amaçlar doğrultusunda kullanılmıştır. Geçmişe bakıldığında bazı kültürlerde asaleti sembolize eden dövme, bazı kültürlerde ahlaksızlık, bir diğerinde ise suçluları fişlemek adına yapılan bir işlemdir. Challeye dövmenin totemik işaretler bütünü olarak kabul edilebileceğini, klanlarla kabileleri birbirinden ayırmaya yarayan öğeler olduklarını savunur (1998;32). Bireyler yıllar boyunca kendilerini ifade etmek, bazen ayırtırmak, bazense birliklerini betimlemek için çeşitli yöntemler kullanmış ve bugün dövme popüler kültürün de bir parçası olarak bireylerin sembollerle kendilerini anlatabilmesi açısından ön plana geçmiştir. Böylece bir inanç, bir düşünce, bir yaklaşım sembollerle vücuda nakşedilerek karşı tarafa sosyal mesajlar gönderilebilmektedir. Yörelere inanış gelenekleri arasında yer alan dövme, günümüzde ise bireyler kendilerini iyi ifade edebileceğini düşündükleri model veya akımların çalışmalarını veya duygusal yakınlıkları olan bireylerin isimlerini vücutlarında taşımayı sürdürerek devam etmektedir.

Türkiye'de dövme konusu 2014 yılına gelinceye değin yazılı basında tartışılmamış ve pek yer bulmamıştır. Ancak 2014 Eylül ayında Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmeliğin üçüncü maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikler ile birlikte gündeme gelen dövme konusu, çeşitli tartışmalar ve farklı görüşlerin oluşmasına sebep olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Orta Öğrenime bağlı okullarda Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nin ilgili maddesi hükümlerince, Orta Öğretim kurumlarında eğitim görmekte olan öğrencilere dövme ve piercing uygulamaları yasaklanmıştır. Yapılan yeni düzenleme çeşitli söylemlerle kitle iletişim araçları ile duyurulmuş ve bazı kesimlerden olumlu, bazılarından ise olumsuz tepkiler alınmıştır. Dolayısıyla haberlerin medyadaki temsilleri, bu temsillerdeki haber dili ve söylemi üzerinde hassasiyet gösterilmesi gereken bir konudur. Bu bağlamda bu çalışma yasanın Resmi Gazete'de yayınlanma tarihinden hemen sonraki 27 Eylül 2014 ile 30 Eylül 2014 tarihleri arasında kalan dört günlük bir süreci ele almış ve yazılı basında yayımlanmış haberlerin söylemlerini analiz etmeyi amaçlamıştır.

Simgelerin Sembolik Dil Aracılığıyla Anlam İnşası Oluşturmadaki Rolü

Bazı göstergeler, -ki bu göstergeler bazen bir belirtiyi işaret eder-, gösterilen ile yoğun bir bağlantı içindedir. Bu göstergeler aracılığıyla, anlamlar çıkarılabilir ve sonuçlara varılabilir. Pierce'nin göstergebilim yaklaşımına bakıldığı zaman gösteren ile gösterilen arasında mantıklı bir ilişki kurulduğu gözlemlenmektedir. Ona göre "göstergenin değişimi zihinde değil gösterge sistemi içinde ortaya çıkmaktadır. Böylece post yapısalcı bir görünüm olan 'sınırsız semiosis yaklaşımına işaret edilmiş olmaktadır" (Parsa, 2004:12). Saussure'e göre ise göstergebilim yorumlamaya (interpretation) dayalı bir bilimdir. Hatta 'köpek' örneğinden yola çıkarak gösteren ile gösterilen arasındaki ilişkiye açıklayıcı bir ifade bulunur. Saussure'e göre gösteren ile gösterilen ilişkisi tamamen keyfidir ve aynı gösteren kedi kelimesinin de gösterileni olabilirdi. Bu yüzden Saussure anlamın bir düzen ve seçimler sürecinin sonucu olduğunu öne sürer (Storey, 2001:67-70).

Bu gün yaygın olarak iletişim kurabilmek için kullanılan dil de bir işaret sisteminden oluşmakta ve sürekli anlatıma destek vermektedir. Dildeki harfler ve numaralar kullanarak bir duyguyu, bir isteği, bir atmosferi ifade etmek mümkün kılınır. Dolayısıyla işaret için gerekli olan iki temel madde gösteren ve gösterilendir. Bu iki element ayrılmaz bir bütünlük taşımaktadır. Okuyucuya göre bu durum aslında gündelik yaşamın bir parçasıdır ve gösteren ile gösterilen arasındaki bağlantı tamamen doğaldır. Bu da toplumsal pratiklerimizde öğrenilmiş olanların, doğallaştırılarak (normalized) kimliğimizin şekillenmesini nasıl sağladığını açıkça vurgular.

Türkiye Yazılı Basımında Dövme Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi Yöntemiyle İncelenmesi

Çalışma kapsamında Türkiye'nin beş ana akım gazetesi olan Hürriyet, Milliyet, Radikal, Yeni Akit ve Zaman gazetelerinin internet siteleri üzerinden, kılık kıyafet yönetmeliğindeki düzenlemenin sonrasında, düzenlemenin dövmeyle ilgili içerikleri olan haberleri taranmış ve dört günlük bir süreç incelenmiştir. Yönetmelikteki düzenlemenin haber metinlerine taşınmasının ilk günü olan 27 Eylül ile 30 Eylül arasındaki haberler analiz edilmiştir. Buna göre Hürriyet gazetesinde düzenlemeyi de içeren haber dâhil toplam üç haber yer alırken, Milliyet gazetesinde beş, Radikal gazetesinde üç haber, Yeni Akit ve Zaman gazetelerinde ise süre içerisinde birer haber, yer almaktadır. Çalışma sorunsal çerçevesinde araştırma soruları olarak şunlar belirlenmiştir: "Düzenlenen yönetmelik ana akım gazetelerde nasıl temsil edilmiştir?", "Dövmeyle ilgili haberler hangi bağlamda ele alınmıştır?".

Makro Yapı; Tematik ve Şematik Çözümleme

Çalışmanın bu bölümünde haber metinlerinin başlıkları, haber girişleri, spotları, bağlam bilgisi, fotoğrafları analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. 26 Eylül günü Resmi Gazete'de yönetmeliğin yayınlanmasından sonraki ilk 4 günün haber başlıkları şu şekildedir: Milliyet: *Erdoğan'ın imzasını taşıyan özel yönetmelik* (27 Eylül 2014); Zaman: *Başörtüsü yasağını kaldıran düzenleme yürürlükte* (27 Eylül 2014); Radikal: *Öğrenciye başörtüsü resmen serbest* (27 Eylül 2014); Milliyet: *Okulda piercing, dövme yasak* (28 Eylül 2014); Radikal: *Okullarda dövme yasaklandı* (28 Eylül 2014); Hürriyet: *Öğrencilere dövme yasağı* (28 Eylül 2014); Milliyet: *Liselerde dövme yasaklandı – Okulda dövme ve piercing yasaklarına büyük tepki* (29 Eylül 2014); Radikal: *Dövme yasağı travma yaratır*

(29 Eylül 2014); Hürriyet: *Travma yaratır* (29 Eylül 2014); Yeni Akit: *Hürriyet, başörtüsü ile dövme bir tutuyor* (30 Eylül 2014)

27 Eylül 2014 tarihinde yayınlanan haber metinlerinin haber başlıklarına bakıldığında Zaman ve Radikal gazeteleri 'Başörtüsü' meselesini ön plana çıkartarak düzenleme ile ilgili bilgi verici başlıklar atarken, Milliyet gazetesi Cumhurbaşkanı'nın adına atıfta bulunarak başlık atmayı tercih etmiştir. Dolayısıyla habere konu olan olay ve haber teması net olarak anlaşılammaktadır. Yönetmeliğin duyurulmasının ardından gelen günde haber içerikleri ve söylemleri yinelenerek 28 Eylül 2014 günü tekrardan yayınlanmıştır. Ancak bu kez yönetmeliğin özellikle başlıklar ile dövme ve piercing ile alakalı olan kısımları ön plana çıkarılmaktadır. Dövme ve piercing ile ilgili düzenlemenin açıklanmasının ardından çeşitli tartışmalara, Zaman ve Yeni Akit gazeteleri yer vermezken Milliyet, Radikal, Hürriyet gazeteleri birer haber metni ile dövme ve piercing meselesini odak noktaya konumlandırarak konuyu ele almıştır. Her üç gazete de başlığın altında düzenlenen yönetmeliği tekrardan aktararak yinelemiş ve karşıt görüşler bildirerek haber metinlerini oluşturmuştur. Kılık kıyafet yönetmeliğinde yapılan değişikliğin üçüncü gününde de Milliyet, Radikal ve Hürriyet gazeteleri değişikliğin ardından gelen tepkilere haberlerinde yer vermektedir. Radikal ve Hürriyet gazeteleri başlıkta 'travma' sözcüğünü kullanarak durumu dramatize etmiştir.

"Hürriyet başörtüsü ile dövme bir tutuyor" başlıklı haber Yeni Akit gazetesinin düzenlenen yönetmelik ile ilgili tek haberidir. Bu haberde Yeni Akit, Hürriyet gazetesine karşı hedef gösterici söylemler kullanmıştır. Genel olarak haber başlıklarına bakıldığı zaman, tüm haberlerin çıkış noktası Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik olmasına rağmen 27 Eylül ile 30 Eylül arasında yayınlanan haber başlıklarının odağının başörtüsünden dövme kaydığı gözlemlenmektedir. Dövme konusu gündeme yerleştirilmiş ve yönetmelikteki diğer maddelerin önüne geçmiştir.

Spotlar ve Haber Girişleri

Spot haber metnine bütünüyle giriş yapmadan önce anlatıyı kısaca özetleyen cümlelerdir. Başlıktan sonra metin ile ilgili kısa ve başlığa göreceli olarak daha fazla bilgi barındıran aslında kısa bir tanıtım yazısıdır. Okuyucunun başlıktan habere geçişini sağlar. Bu yüzden de incelenmesi son derece önemlidir. Ancak bazı durumlarda haber metinleri çok kısa veya tek paragraftan oluştuğu için spotlar yerine haber girişleri, haber metninin ilk cümlesi incelenmektedir. Aşağıda belirtilen tarih aralıklarında spotlar şu şekildedir:

Türkiye'nin gündeminde önemli bir tartışma konusu olan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardaki öğrencilerin kılık ve kıyafetleriyle ilgili resmi düzenleme cumartesi gününden itibaren yürürlüğe girecek. Türban tartışmaları çerçevesinde yeni düzenlemenin dikkat çekici boyutu, ilkokul çağındaki kız öğrencilerin okul içinde başlarının açık olması zorunluluğunun sürecektir olması. (Milliyet, 27 Eylül 2014)

Ortaöğretim Kurumlarında başörtüsü yasağını kaldıran yönetmelik değişikliği Resmi Gazete'nin bugünkü sayısında yayımlandı (Zaman, 27 Eylül 2014)

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardaki öğrencilerin kılık ve kıyafetlerine dair yönetmelikte yapılan değişiklik Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmelikle "saç boyama, vücuda dövme ve makyaj yapma, pirsing takma, bıyık ve sakal bırakma" da yasaklandı. (Radikal, 27 Eylül 2014)

Öğrenci Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik'te yapılan değişikliklerle dövme ve piercing yasaklanması tartışmalara neden oldu (Radikal, 28 Eylül 2014)

Öğrenci Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik'te yapılan değişikliklerle dövme ve pirsing yasaklanması tartışmalara neden oldu . (Hürriyet, 28 Eylül 2014)

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardaki öğrencilerin kılık ve kıyafetlerine dair yönetmelikte yapılan değişiklik Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Ancak dövme ve piercing yasaklarına uzman psikolog ve pedagoğlardan tepki yağdı (Milliyet, 29 Eylül 2014)

Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik değişikliği ile dövme ve piercingin yasaklanmasına uzman psikolog ve pedagoğlar tepki gösterdi (Radikal, 29 Eylül 2014)

Başından beri ortaöğretimdeki başörtüsü yasağının kaldırılmasına karşı çıkan Aydın Doğan'ın Hürriyet'i, son günlerde okullardaki dövme düzenlemesini gündeme getirerek, büyük bir algı operasyonu yürütüyor (Yeni Akit, 30 Eylül 2014)

Haber başlıklarında olduğu gibi spotlar ve haber girişlerine de bakıldığı zaman 27 Eylül günü Radikal dışında diğer iki gazete metin içeriğinde sadece türban ve başörtüsüne yer vermektedir. Ancak ikinci günden itibaren (28.09.2014) dövme konu alan metinlerde artış görülmektedir. Resmi Gazete'de yayınlanan madde geniş kapsamlıdır ancak içeriğindeki iki temel noktanın ana akım gazeteler tarafından ön plana çıkarılarak karşıt gösterildiği fark edilmektedir. Kullanılan dilin edilgen olduğu ve 28 Eylül tarihinden itibaren yoğunlukla yüklem olarak kullanılan 'engellendi', 'neden oldu' kelimeleri olumsuzluk içermektedir. Bunun yanı sıra Zaman, Radikal ve Milliyet gazetelerinin Resmi Gazete açıklamasına değinerek konuyu yasallaştırdığı gözlemlenmektedir. 29 Eylül tarihli spotlarda ise gazetelerin karşıt görüşler bildirdiği uzmanları haber aktörleri olarak ön plana çıkardığı saptanmıştır. Ancak Yeni Akit gazetesinin haber içeriği diğer gazetelerden farklı olduğundan aynı durum söz konusu değildir. Yeni Akit 30 Eylül günü yayınladığı haberinde 'Aydın Doğan'ın Hürriyeti' diyerek atıfta bulunmuş ve gazetenin "büyük bir algı operasyonu" yürüttüğünü ileri sürmüş ve Hürriyet Gazetesini hedef olarak göstermiştir. Burada metin temel olarak Hürriyet gazetesini hedef aldığından Hürriyet gazetesinin tutumu haberin konusu yapılmış ve spotta detay vererek 'Aydın Doğan'ın Hürriyeti' belirtili isim tamlamasıyla, haber söyleminin içerdiği anlamı pekiştirmiş ve imada bulunmuştur.

Fotoğraflar

Haber değeri taşıyan yazılı metinlerde bahsi geçen konu ile ilgili görsellere de yer verilmesi hem haberi daha ilgi çekici kılar, hem de olay ile ilgili kanıt değeri taşır. Haberi yapan muhabir veya foto muhabir olayı karelediği açılar il, yazılı metin ve görseli birleştiren fotoğraf editörü de iki etmeni birleştirme sırasında bir anlam inşası gerçekleştirmektedir. Yazılı öğeye destek olmak adına seçilen görseller haberin anlatı temasını oluşturduğundan bu kısımda fotoğraf analizi de yapılacaktır.

Çalışma kapsamında derlenen haber metinlerine bakıldığında düzenlenen yönetmelikle ilgili ilk gün yayınlanan haberlerde başörtü ve türban ön plana çıkarıldığından Radikal ve Milliyet gazeteleri türbanlı genç kız ve çocuk fotoğrafları kullanmayı tercih ederken Zaman gazetesi Resmi Gazete fotoğrafı ile haberi desteklemiştir. Ancak 28 Eylül günü yönetmelikteki 'dövme yaptıramaz ve piercing takamaz' maddeleri ön plana çıkarıldığından Radikal burnunda ve üst dudağında piercing, kulağında tünel, boynunda da renkli bir elmas modellemesi olan bir kadın fotoğrafı, Hürriyet gazetesi ise burnunda hızma ve dudak bölgesinde piercing, kolunun üst kısmında da kedi dövmesi olan bir kadın fotoğrafı kullanırken, Milliyet gazetesi iki farklı dövme modeliyle haberi yayınlamıştır. Milliyet gazetesinin 28 Eylül günü yayınladığı haberin ilk fotoğrafında bisiklet süren ve üstünde kuşlar olan bir ağaç ve bu ağacın dış yaprakları kurumuş gibidir, diğer fotoğrafında ise çiçekli dal üzerinde oturan bir kuş dövmesi vardır. Buna ek olarak Milliyet gazetesinde, Hürriyet ve Radikal'den farklı olarak, seçilmiş olan dövme modellerinde dövmenin sahibi olan bireyin cinsiyeti ön plana çıkarılmamıştır. Ayrıca Hürriyet ve Radikal gazetelerinde 29 Eylül günü yayınlanan haberlerine fotoğraf olarak seçilen modelin sol kolu old-school, bir çalışma varken pozlama sırasında deftere yazı yazılmaktadır. Bu görsel öğrencileri ve okur-yazar kişiyi temsil ederken, öğrencilere getirilen dövme yasağına göndermede bulunulmuş, eğitilmiş, kültürlü kişilerin de dövme yaptırabileceği çağrışımı kullanılan fotoğraf aracılığıyla oluşturulmuştur.

Genel olarak görseller incelendiği zaman Hürriyet ve Radikal gazetelerinde aynı fotoğrafların benzer haber içeriklerinde ikişer kere kullanıldığı fark edilmiştir. Ayrıca Hürriyet, Radikal ve Yeni Akit gazeteleri için seçilen dövme modellerinin tamamının dini içerikli çalışmalar olduğu saptanmıştır. Örnek verildiği takdirde; Hürriyet (30 Eylül 2014) ve Radikal (28 Eylül 2014) gazetelerinde kullanılan fotoğrafta; lotus içerisine konumlandırılmış bir elmas çalışması vardır. Elmas modernliği ve saflığı simgelerken, lotusun (lotus geleneksel dövmelemede dini semboller) onu içine alarak kavraması dini

yaklaşımların modernlik ve saflığı içine alarak sarmalaması gibi okunabilir. Öte yandan Yeni Akit (30 Eylül 2014) gazetesinde kullanılan fotoğrafta sırtın tamamını kaplamış olan bir erkek melek modeli vardır. Melek modellemeleri dini simgeleyen çalışmaların, aynı zamanda iyilik, saflık ve faşizmi de temsil eder. Melekler savaş ve mücadeleyi temsil eden sembollerdir ve ölümlerin onurlandırılması özellikle savaşlarla, şehit mertebesine aktarılır. Haber genelinde olumsuz bir atıfta bulunulduğundan ve içeriğinde başörtülü ile dövme bireyler karşı karşıya getirildiğinden erkek melek modelinin seçilmiş olması oluşturulmak istenen anlam inşası için önemli göstergelerdir.

Şematik Yapı İncelemesi

İki farklı bölümden oluşan Şematik yapı incelemesinde öncelikli olarak durum incelemesi ardından da yorumlama yapılır. Dövme haberlerinin şematik yapı incelemesi ana olayın sunumu, ardalan ve bağlam bilgisi bilgisi, haber kaynağı ve olay tarafları kapsamında yapılmıştır.

Ana Olayın Sunumu ve Sonuçlar

İncelenen gazetelerin 27 Eylül günü yayınlanan metinlerinde başörtüsü ve türban konusu üzerinden Resmi Gazete 'de yayınlanan madde ve detaylarına yer verilmiştir. 28 Eylül gününden itibaren dövme ve piercing konusu gündeme taşınarak dövmenin yasaklanması ve bu konu ile ilgili karşıt görüşler aktarılmıştır. Kılık Kıyafet yönetmeliğinde başörtüsü özgürlüğü getirilirken aynı maddenin içinde dövme ve piercing yasaklanmış ve basın bu iki kısım ile ilgili bir tezatlık görmüştür. Bu yüzden 27-28 Eylül günleri değişiklikleri Resmi Gazete alıntılarını aktararak ardından da Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı İsmail Konuk, Türkiye Barolar Birliği (TBB) ve Eğitim-İş Genel Başkanı Veli Demir'in açıklamalarına tırnak içinde yer verilerek tartışmalar birlik, dernek ve sendika temsilcilerinin görüşleriyle haber metinleri desteklenmiştir. Hürriyet, Milliyet ve Radikal gazetelerinden derlenen haber metinlerinin söylemlerine göre, toplumun bazı kesimlerine özgürlük sınırını arttırmak adına yasa düzenlemesi yapılırken, öte yandan diğer bir kesimin özgürlük alanlarının kısıtlandığı yönünde değerlendirme yapılmıştır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Hürriyet ve Radikal Gazetesi "Yönetmeliklere göre kınama cezasının hükmedildiği dövme ile ilgili olarak öğrenci ısrarını sürdürürse yani dövmesini sildirmezse nasıl bir yol izleneceği ise merak konusu oldu (28.09.2014)" diyerek sorgulamış ve olaya farklı bir açıdan bakma yolunu tercih etmiştir. Ardından da geçmişe dönerek Temmuz ayında, Şimdiki Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde Riva'daki Hasan Doğan Milli Takımlar Kamp Ve Eğitim Tesisleri'nin açılış töreninde Galatasaray'ın genç futbolcusu Berk Yıldız ile arasında geçen ve medyada yer bulan olayı hatırlattığı gözlemlenmiştir. Gazete geçmişten örnek vererek Erdoğan'ın "Bu dövme ne ya? Niye böyle vücuduna zarar veriyorsun? Yabancılar aldanmayın. İleride, Allah muhafaza, cilt kanserine varıncaya kadar yapabilir" sözlerine de yer ayırmış ve ardalan bilgisi ile haberi kapatmıştır.

Milliyet gazetesi ise "Sürpriz yasak: Piercing ve dövme" alt başlığı atarak, haberi kapatırken, Bülent Arınç'ın açıklamasına değinmiş ve durumun ironikliğini vurgulamıştır. Milliyet gazetesi iktidarın önceki söylemleriyle, yönetmelik sonrasındaki söylemini eleştirerek dönemselsel bir karşılaştırma yapmış, yasa düzenlemesine ilişkin mantıksallık çerçevesinde haberin söylemsel stratejisini belirlemiştir. "*Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın, Bakanlar Kurulu toplantısının ardından yaptığı açıklamada, sadece türban yasağının sonlandırılmasından söz ederek konuyu "özgürlük" açısından ele aldıklarını söylemişti. Ancak yönetmelikle başka bir yasak uygulamaya konuldu. Anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liseleri kapsayan yönetmeliğe "vücuda dövme yapamaz" ve "piercing takamaz" hükümleri eklendi*" (Milliyet 29.09.2014)

Öte yandan Zaman ve Yeni Akit gazetelerinde olayın ardalan ve bağlam bilgisine yer verilmediği, okuyucuya konu ile ilgili açıklama yapılmadığı ve yine düzenlemeye ilişkin herhangi sorgulama yapılmadığı saptanmıştır. Böyle bir düzenlemenin neden getirildiği veya düzenlemenin sonradan getirebilecekleri ile ilgili herhangi bir açıklama olmadığı da

tespit edilmiştir. Ancak Radikal, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin diğer iki gazeteye nazaran yasa değişikliğini sorgulayıp farklı bakış açılarına yer verdikleri gözlenmiştir.

Etkileşim ve bağlam anlamında düşünülecek olunursa Hürriyet, Milliyet ve Radikal Gazetelerinin yürürlükteki politikanın istenmeyen sonuçlarına ve daha önceki tartışmalara göndermede bulunduğu gözlemlenmiştir. Özellikle Milliyet Gazetesi'nin ana akım medyadaki ilk dövme-türban polemikini açıkça ortaya koyduğu söylenebilir. Bu söylemle birlikte türban ve özgürlük kavramları, dövme ve yasak karşılığında haber diline yerleştirilmiştir. Adı geçen üç gazete, türban özgürlüğü karşısında, dövme yasağına dikkat çekmiş ve ardağan ve bağlam bilgileriyle metinlerini kapatmışlardır. Dövme yasağının sebebinin sorgulanmadığı ancak ne gibi sonuçlar doğurabileceği üzerinde durulduğu, bu sebeple de uzman psikolog ve psikiyatristlerin görüşlerine başvurulduğu tespit edilmiştir.

Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Değerlendirilmesi

Beş gazetenin yayınladığı haberler analiz edildiğinde 27 Eylül günü yayınlanan haber metinlerinin hepsinde Resmi Gazete alıntısı yapıldığı gözlemlenmiştir. 28 Eylül gününde ise hem Resmi Gazete alıntıları yinelenmekte hem de karşıt görüş bildiren kişilerin görüşlerine başvurulmuştur. Hürriyet, Milliyet ve Radikal gazetelerinde Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı İsmail Konuk, Türkiye Barolar Birliği (TBB), ve Eğitim-İş Genel Başkanı Veli Demir'in görüşlerine değinilmiştir.

“Yasağa, ‘öğrencinin derisini mi yüzecekler’ diyerek tepki gösteren Eğitim-İş Genel Başkanı Veli Demir, ‘Önceden dövme yaptırmış çocuğa ne olacak? Bu karar akıl sağlığı yerinde olan insanların alacağı bir karar değil. Düşünülmeden, analiz yapılmadan, yasadışı bir zihniyetle alınan bir karar olma niteliği taşıyor. Dövme yasağının uygulanabilirliği yok. Uygulanmayacağı için diğer dövmeli öğrenciler emsal teşkil edecek ve diğer öğrenciler de yaptırmaya devam edecek. Eğitim, çocuğu geliştirmek ve korumaktır. Çocukları, derisini yüzerek mi koruyacaklar’ dedi.” (Radikal /Hürriyet 28.09.2014)

“Dövme konusunda okul idarelerinin insiyatif kullanacağını ifade eden Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı İsmail Konuk da, “Dövmesi olan çocuğun ameliyat olacak hali yok. Belki yönetmelikten sonra yaptırılması yasaklanacak. Bu noktada da çocuğun dövmeyi ne zaman yaptırdığı bilmecesi ortaya çıkacak. Dövme konusunda okul idarelerinin insiyatif kullanacağını ve öğrenciye yardımcı olacağını düşünüyorum” diye konuştu.” (Radikal /Hürriyet 28.09.2014)

Böylece her iki gazete metni de dövme yasağı sonrasında toplumsal kesimler tarafından oluşacak tepkilere dikkat çekmiş, 29 Eylül günü yayınlanan metinlerinde de uzman görüşlerine yer vererek düzenlemeye karşı eleştirel duruşlarını sürdürmüşlerdir. Haber metninin temelinde yönetmeliğin dövme ile alakalı kısmına yönelik eleştiriler aktarılmış ve karşıt görüşler uzman açıklamalarıyla tamamlanmıştır. Karşıt görüşler uzmanların fikirleri alınarak belirtilirken uzman kişilerin alanlarında yetkin olduklarını vurgulamak adına çalıştıkları kurumlara da değinilmiştir. Bu uzmanlar arasında; Psikiyatrist, Klinik Psikolog, Klinik Çocuk Psikoloğu ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı uzmanı gibi çeşitli alanlardan durumu analiz eden kişiler varken, hepsinin de durumu olumsuzlaması ve tehdit olarak görüp eleştirdikleri belirlenmiştir.

“Forma içinde kalan bir dövmenin denetlenmesi nasıl olacak, gerçekten merak ediyoruz. Çocuğu soyup vücudunda dövme araştırması yapmak onun için tam bir felaket olur. Bedene müdahale anlamı taşıyan bir kontrol, çocuğun beden dokunulmazlığının ihlali anlamına gelir.” (Milliyet 29.09.2014) Uzman kişinin görüşlerine bu şekilde yer verilerek yönetmelik sorgulanmış, devamında gelen cümlede ise ‘tam bir felaket olur’ diyerek durumu dramatize etmiştir. “Dövmeyi yasaklamak temel haklar üzerinden beden dokunulmazlığına müdahale anlamına gelir” diyerek aslında yönetmeliğin mühim ama bir o kadar da zarar getirecek yanlış bir hamle olduğu ima edilmiştir. Bazı muhafazakâr kesimler tarafından onaylanarak, takdir edilen düzenlemeye karşı bir duruş bu söylemlerle tepki halinde haber metninin içine yedirilmiştir. Anlatılarda metnin esas karakteri çocuklar ve ergenler iken, hedef ise yasa koyuculardır.

“Dövme boyaalarının kanserojen madde içerdiği araştırmalarda ortaya çıkarken, İslam dini de dövmeye cevaz vermiyor.” (Yeni Akit 30.09.2014) *“2013 yılında bir vatandaşın ‘Dövme yaptırmak caiz midir?’ şeklindeki sorusunu cevaplandırılan Diyanet İşleri*

Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu, dövme yaptırmanın haram olduğuna hükmetmiştir. Kurul, kararında; vücuda iğneler batırılıp, açılan deliklere boyalı maddeler konularak yapılan dövmenin, eski çağlardan beri yapılan bir cahiliye âdeti olduğuna dikkat çekmişti. (Yeni Akit 30.09.2014) Açıklamasında tarihe dönüş yaparken aynı anda otorite görüşü kullanan Yeni Akit, dövmenin karşısında durmayı mantıksızlaştırmıştır. Gazete düzenlenen yönetmelik karşısında olumlu tavrını aktarırken, alınan kararın doğruluğunu din ve sağlık ile birleştirerek her iki yaklaşımda da dövmenin sakıncalı olduğunun ispatlandığını belirtmektedir. Hipotezini detaylı olarak desteklemek için Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi'nin açıklamalarına yer vermiştir. "Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) özellikle siyah dövme mürekkebi içinde cilt kanserini tetikleyebilecek kurşun, nikel, titanyum gibi maddelerin yer aldığını belirtmişti." (Yeni Akit 30.09.2014)

Çalışmanın bu kısmında yapılan analizde, uzman kişilerin görüşlerine Milliyet, Hürriyet, Radikal gazetelerinin doğrudan yer verdiği, haberlerin de uzman görüşleriyle kapatıldığı ve her üç gazetenin de aynı metni kullandığı gözlemlenmiştir. Öte yandan Yeni Akit gazetesi haber girişinde ideolojilerini açıkça aktarırken ardından da otorite görüşleri ve FDA açıklamaları ile din, sağlık ve yönetmelik arasında bağlantı kurmuş, din ve devlet (yasalar) insanların sağlığını düşünür şeklinde bir anlam inşası yaratmıştır. Haber metninin kapanışında ise Cumhurbaşkanı'nın Temmuz ayında genç futbolcu ile arasında geçen konuşmaya yer verilmiş ve aynı anlam inşası din ve devlet gibi Cumhurbaşkanı da insanların, özellikle gençlerin sağlığını düşünür ve önemser mesajıyla genişletilmiştir.

Mikro Yapı

Metin içerisinde kullanılan cümle yapıları, cümle kuruluşu sırasında seçilen kelimeler, kelimelerin yaptığı çağrışımlar ve bölgesel uyumları haber metinlerinin mikro yapısını oluşturmaktadır. Cümle yapılarındaki etken/edilgen yapılar anlamı oluşturmada önem arz etmektedir.

Sentaktik Çözümleme

Çalışmanın bu bölümünde haber metinlerindeki cümle yapılarına ve cümlelerin kuruluş biçimlerine bakılmıştır. Hürriyet, Radikal ve Milliyet gazetelerinin söylem kalıplarının edilgen olduğu ancak uzman görüşlerine başvurulduğu sırada etken yapıya geçildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca Radikal ve Hürriyet tepkilere benzer söylem ve kelimelerle yer vermiştir.

"Eğitim-Sen, türbana serbestlik, dövme ve piercing'e yasak getiren yönetmelik değişikliğini yargıya taşıdı. Danıştay'a dava açan sendika, yeni düzenlemenin durdurulmasını ve iptalini istedi" (Hürriyet 30.09.2014) Haber söyleminin girişinde kullanılan bu cümlelerin ardından sunulan dilekçe tam metin halinde aktarılmıştır. Haberde "Dava dilekçisini Danıştay'a verdikten sonra açıklama yapan Eğitim-İş Genel Başkanı Veli Demir, 9 yaşındaki öğrencilerin başörtüsüyle okula gelmesine ilişkin yönetmelik değişikliğinin, eğitim bilimine, pedagojiye, Anayasa'ya ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu öne sürdü" diye belirtilerek önceden haberleştirilen de karşıt görüşler pekiştirilmiştir.

Hürriyet, Milliyet ve Radikal gazetelerinin haber söylemleri incelendiği zaman metinlerdeki aktarımın akredite haber kaynaklarından ziyade alternatif açıklamalar ve uzman görüşlerine yer vererek başkalarının düzenlenen yasa ile ilgili hangi görüşte olduklarını yönündedir. Alternatif bakış açıları sosyolog ve psikiyatrislerin fikirleri alınarak okuyucuya ulaştırılmaktadır.

Yeni Akit gazetesinin söylemlerine bakıldığında zaman gazetesinin söylemlerinin iktidar partisi politikalarını destekleyecek nitelikte olduğu gözlemlenmiştir. *"Allah'ın emri olan başörtüsü ile dövmeyi bir tutan Hürriyet, serbest kalmasını istediği dövmenin insan sağlığı için tehdit oluşturduğunu ve dinen caiz olmadığını görmezden geliyor"* diyerek düzenlenen yasayı Hürriyet gazetesinden farklı olarak "başörtüsü özgürlüğü" söylemiyle betimlemiş ardından da "yasakçı zihniyeti ile bilinen sol çevreler" diyerek Hürriyet ve okurlarını ötekileştirmiş ve kendi okurlarının karşısına konumlandırarak kutuplaştırmıştır. Yeni Akit gazetesi yönetmeliğin içeriğine değinmeden, uzman görüşlerine yer vererek, yönetmelik dâhilinde alınmış olan kararın ne kadar doğru olduğunu örneklemiştir. Hem Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi, hem de Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu'nun yaptığı açıklamalar otorite ve uzman görüşü olarak metine eklenmiştir.

Sözcük Seçimleri

Sözcükler aslında anlam inşasını tamamlamada önemli bir misyona sahiptir. Seçilen her bir sözcük ve çağrışımları anlamı farklı bir yöne sürükleyebilir veya tamamen değiştirebilir. Bu sebeple metin yazılımı sırasında seçilen sözcükler ve seçilmeyen sözcüklerin analizi gereklidir. Seçtiği kelime yazarın ideolojik duruşundan, bir alandaki yorumuna kadar okuyucuya ipuçları vermektedir.

“Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik değişikliğinde yer alan dövme ve piercing yasaklarına uzman psikolog ve pedagoglardan tepki yağdı”(Radikal 29.09.2014) “Yasakların temel insan haklarına ve Anayasa’ya aykırı olarak ‘beden ve vücut dokunulmazlığına müdahale’ anlamına geleceğini söyleyen uzmanlar, özellikle ergenlik çağındaki çocuklarda meydana gelebilecek travmalara dikkat çekti”(Hürriyet 29.09.2014)“Sürpriz yasak”(Milliyet, 29.09.2014) Hürriyet, Milliyet, Radikal gazetelerinin ‘yasak’, ‘neden olmak’, ‘merak konusu oldu’ ‘travma’ gibi sözcükleri tercih ederek yasa düzenlemesine karşı duruş sergilemekte ve olayın haberleştirilmesinde eleştirel bakış açısını özellikle uzman görüşlerin desteğiyle ön plana çıkarmaktadır. “Başörtüsü yasağını kaldıran düzenleme yürürlükte” (Zaman, 27 Eylül 2014), Hürriyet, başörtüsü ile dövmeyi bir tutuyor (Yeni Akit, 30 Eylül 2014) gibi Zaman ve Yeni Akit Gazeteleri düzenlemeyle ilgili bakış açılarının odak noktasını seçtiği sözcükler aracılığıyla ön plana çıkarmaktadır.

Nedensellik

‘Dövmesini sildirmeyen öğrenci öğretmenleri ve arkadaşları tarafından dışlanmayla da yüz yüze gelebilir. Gruplaşmalar meydana gelir ve ötekileştirme yaygınlaşır. Okullardaki sevgi ve saygı iklimi bozulur’ (Milliyet 29.09.2014)

‘Bedeninde dövme olan bir ergenin dövmesinin silinmesi ile kendini ifade etmeye çalışsan ergenin tüm değerleri elinden alınarak daha ciddi, hatta kalıcı psikolojik problemlerin ortaya çıkmasına yol açabilir.’ (Hürriyet 29.09.2014)

‘Yönetmelikte yer alan ve yasaklanan dövme ile piercing konusunda izlenecek yol çok iyi belirlenmeli. Ergenlik çağındaki öğrencilerin ciddi sorunlar yaşayacağından endişe ediyoruz’ (Radikal 29.09.2014) Haber örneklerinden de gözlemlenebileceği üzere düzenlemeye yönelik tepkilere yer verilmiş ve tepki veren gruplar tepkilerinin sebeplerini ve olası sonuçları belirtilmiştir. Bu tavrıyla her üç gazete de mağdur olabileme potansiyeli olan öğrenciler ve velilerini bilgilendirmiştir. Yeni Akit ve Zaman gazetelerinde ise, düzenlenen yönetmelikteki dövme ve piercing maddelerinin sebepleri ile ilgili nedensellik üzerine kurulu bir haber diline rastlanmamıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzde popüler kültür içinde bir beden modifikasyonu olarak yapılan dövme, kılık kıyafet yönetmeliğindeki düzenlemeyle birlikte Türkiye’nin 5 ana akım gazetesinin gündeminde yer almıştır. Zaman, Hürriyet, Milliyet, Radikal gazeteleri düzenlenen yönetmelikle ilgili aktarımlarını birebir alıntıyla tamamlamış ancak sonrasında Hürriyet, Milliyet ve Radikal gazeteleri konuyu düzenlemeye karşı tepkiler ve uzmanların karşı görüşleriyle haberleştirmiştir. Haberlerin söylemlerine bakıldığı zaman ortak söylemsel yapının mevcut iktidar partisinin yasa değişikliğinin eleştirildiği ve düzenlemenin olumsuz sonuçlar doğurabileceği yönünde uzmanlardan da görüş alarak haber retoriğinin güçlendirildiği görülmektedir. Bu gazetelerin haber söylemleri incelendiğinde orta öğretimde başörtüsü serbestliğinin tanınmasıyla özgürlük alanlarının genişletilmesi ile dövme yasağının getirilmesiyle özgürlük alanlarının daraltılması arasında kurulan ikilik/zıtlık üzerine anlam inşasının oluşturulduğu tespit edilmiştir. İktidar partisine yakınlığıyla bilinen Yeni Akit Gazetesi’nin ise, düzenlemeyi olumlayıcı söylemlerinin yanında dönemin zararlarını aktaran haber dilini kurumsal düzeyde desteklediği (Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi –FDA-gibi) görülmüştür.

Dolayısıyla, Orta Öğretim kurumlarında eğitim görmekte olan öğrencilere dövme ve piercing uygulamaları yasaklanırken, aynı değişiklikte getirilen başörtüsü serbestliği ile dövme ve başörtüsü birbirine karşı kavramlar olarak Hürriyet, Milliyet, Radikal gazetelerinin haber söylemlerinde konumlandırılmıştır. Benzer söylemsel stratejinin Zaman ve Yeni Akit Gazeteleri için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan değişiklik Zaman Gazetesi için “başörtüsü yasağını kaldıran yönetmelik değişikliği” olarak

yorumlanmıştır. Yapılan incelemede görülmüştür ki, ideolojik olarak farklı fraksiyonlara sahip gazeteler başörtüsü ile dövmeyle farklı toplumsal kesimlerin özgürlük alanlarının sembolü ya da simgesi olarak ele almış ve haber söylemlerini bu yönde çerçevlendirmişlerdir. Bu çalışmayla birlikte düzenlenen yönetmeliğin ana akım gazetelerde nasıl temsil edildiğine ve dövmeyle ilgili haberlerin hangi bağlamda ele alındığına ilişkin bir durum saptaması yapılmıştır.

Referanslar

- Challeye,S. (1998) Dinler Tarihi (çev: Samih Tiryakioğlu) İstanbul; Varlık Yayınları, ss: 30-32
- Parsa, S. & Parsa, A. (2004) “Göstergebilim Çözümleneleri” İzmir: Ege Üniversitesi Basım Evi.
- Storey, J. (2001) “Cultural Theory And Popular Culture” England: Pearson Education Limited.